

GRAU EN INFERMERIA

28121 - ANTROPOLOGIA DE LA SALUT

Informació general

- Tipus d'assignatura : Bàsica
- Coordinador : Carolina Chabrera Sanz
- Curs: Primer
- Trimestre: Segon
- Crèdits: 6
- Professorat:
 - Pau Carratalà Pérez <pcarratala@tecnocampus.cat>

Idiomes d'impartició

- Castellà
- Català

L'assignatura s'impartirà en llengua catalana per defecte. Aquest criteri podrà modificar-se puntualment en atenció a situacions generals o específiques que ho requereixin. La llengua d'expressió de l'alumnat en el context de l'aula, així com en el desenvolupament de les diferents activitats d'avaluació, podrà ser català o castellà indistintament. L'alumnat que prefereixi fer la prova d'examen final en castellà, haurà de sol·licitar-ho al professorat de la matèria amb un mínim d'una setmana d'antelació.

Competències que es treballen

Bàsica

- CB4_ Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic, tant especialitzat com no especialitzat
- CB5_ Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- CB2_ Que els estudiants sàpiguen aplicar els seus coneixements a la seva feina o vocació d'una forma professional i tinguin les competències que cal demostrar per mitjà d'una elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi
- CB1_ Que els estudiants hagin demostrat tenir i comprendre coneixements d'una àrea d'estudi que tingui la base en l'educació general, i s'acostuma a trobar a un nivell que, si bé es recolza en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de la vanguardia del seu camp d'estudi
- CB3_ Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir o interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi), per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes rellevants de caire social, científic o ètic

Específica

- CE8_ Identificar les respostes psicosocials de les persones davant de diferents situacions de salut (en particular, la malaltia i el patiment), seleccionant les accions adequades per a proporcionar ajut en les mateixes. Establir una relació empàtica i respectuosa amb el pacient i la família, segons la situació de la persona, problema de salut i etapa de desenvolupament. Utilitzar estratègies i habilitats que permetin una comunicació efectiva amb pacients, famílies i grups socials, així com l'expressió de les seves preocupacions i interessos
- CE10_ Conèixer i identificar els problemes psicològics i físics derivats de la violència de gènere per capacitar a l'estudiant en la prevenció, la detecció precoç, l'assistència, i la rehabilitació de les víctimes d'aquesta forma de violència

General

- CG4_Comprendre el comportament interactiu de la persona en funció del gènere, grup o comunitat, dins del seu context social i multicultural
- CG11_Establir una comunicació eficaç amb pacients, família, grups socials i companys i fomentar l'educació per la salut
- CG12_Conèixer el codi ètic i deontològic de la infermeria espanyola, entenent les implicacions ètiques de la salut en un context social de transformació
- CG7_Comprendre sense prejudicis a les persones, considerant els seus aspectes físics, psicològics i socials, com a individus autònoms i independents, assegurant el respecte a les seves opinions, creències i valors, garantint el dret a la intimitat, a través de la confidencialitat i el secret professional
- CG8_Promoure i respectar el dret a la participació, informació, autonomia i el consentiment informat en la presa de decisions de les persones ateses, segon la forma en com viuen el seu procés de salut-malaltia

Transversal

- CT 1 Desenvolupar la capacitat d'avaluar les desigualtats per raó de sexe i gènere, per dissenyar solucions

Descripció

La complexitat dels processos de salut, malaltia i atenció, reclamen la necessitat d'abordatges analítics interdisciplinaris que sovint desborden els límits de les anomenades ciències biomèdiques. En atenció a aquest reclam, l'assignatura d'Antropologia de la Salut proposarà a l'estudiant un recorregut pels principals camps d'intersecció entre les Ciències de la Salut i les Ciències Socials. Dintre d'aquest ampli espectre, és plantejarà un itinerari en el que es prioritzarà la identificació i el reconeixement de les aportacions formulades des de la perspectiva antropològica sobre la comprensió del procés de salut-malaltia-atenció. En finalitzar l'assignatura l'estudiant serà capaç d'identificar els factors socials i culturals que intervenen en el procés de salut-malaltia. El seguiment del curs proporcionarà un conjunt de coneixements i habilitats reflexives que li permetran abordar la salut i la malaltia més enllà de la seva dimensió biològica. L'alumnat serà també capaç de reconèixer les aportacions específiques de l'Antropologia al camp de la salut, valorant els avantatges d'incorporar una perspectiva sociocultural a la pràctica professional de la infermeria.

El programa està compost per quatre mòduls temàtics disposats en atenció als objectius d'aprenentatge de l'assignatura. A través de cada un d'ells s'exploraran diferents camps de l'Antropologia de la Salut de forma compartimentada. Tot i així, l'itinerari en progressió marcat des de la metodologia docent té com a objectiu afavorir una visió integrada de l'assignatura, facilitant la identificació de les aportacions de l'Antropologia a la pràctica professional de la Infermeria. El recorregut del programa permetrà assolir els objectius generals d'aprenentatge de forma progressiva. Tots els mòduls comptaran amb una part teòrica a partir de la que s'aniran introduint els principals continguts explicats al temari. Paral·lelament, cada mòdul inclourà seminaris de grups reduïts on s'estimularà la capacitat de l'alumnat per relacionar els conceptes teòrics amb les lectures i/o els estudis de cas. Els tres primers mòduls es plantegen amb l'objectiu general d'introduir l'alumnat en el terreny reflexiu de l'Antropologia de la Salut. L'itinerari proposa en primer lloc una aproximació als conceptes de societat i cultura, entesos com a elements constitutius de tota experiència humana. Posteriorment, i desplaçant el centre d'atenció a un nivell més concret, el programa s'acostarà a l'àmbit de la salut, la malaltia i l'atenció, valorant el seu estret vincle amb l'ordenament social i la diversitat de formes culturals. A través del quart mòdul "Antropologia i Infermeria" s'exploraran els espais de relació entre els conceptes de l'Antropologia i l'univers de la praxis Infermera. L'objectiu és convidar l'alumnat a emetre una mirada antropològica sobre els objectes, els debats i les pràctiques de la Infermeria

Resultats d'aprenentatge

- RA1. Identificar la diversitat de pràctiques de salut en relació a la diversitat de contextos culturals
- RA2. Valorar les estratègies culturalment apropiades en el procés de planificació de l'atenció sanitària
- RA3. Incorporar estratègies culturalment apropiades en el procés de cures de la salut (intervencions infermeres culturalment competents)
- RA4. Descriure i analitzar problemàtiques de salut-malaltia-atenció en clau antropològica.
- RA6. Identificar els factors socioculturals que influeixen en el comportament de la persona

Metodologia de treball

MD1. Sessions de classes expositives: dirigides a la presentació i discussió dels continguts centrals del temari.

MD2. Seminaris: Treballs en grup, activitats cooperatives d'aprenentatge, anàlisi i presentació de lectures, dinamització de debats, estudis de cas.

MD6. Tutories presencials en grup: Activitats de seguiment i avaluació formativa per a orientar sobre l'aprenentatge de conceptes, habilitats i actituds. Orientacions pedagògiques per a la millora de l'aprenentatge cooperatiu i individual.

MD11. Treball autònom: Síntesis reflexiva dels continguts generals de l'assignatura, lectures i anàlisi de texts, visionat de materials audiovisuals, exploració de recursos addicionals, preparació de les avaluacions.

Continguts

MÒDUL 1 (16h): La condició humana i l'Antropologia de la Salut. -Les dimensions biològiques i socials de l'existència humana. -L'ésser humà com a ésser cultural. -La dimensió social i cultural de la salut i la malaltia. -La dimensió sociocultural de l'experiència existencial: vida, mort, dolor, aflicció i dignitat
Objectius: Identificar les principals condicions de l'existència humana, i comprendre el paper de l'entorn social i la cultura en el nostre procés d'adaptació al món. Reconèixer l'àmbit de la salut i la malaltia com a realitats condicionades per l'estructura social, i com a experiències condicionades pels discursos culturals. Metodologia docent i tipologia grupal: Aquest primer mòdul articularà 6 sessions plenàries de caràcter teòric-reflexiu, un seminari de lectura i un estudi de cas. Els seminaris s'organitzaran al voltant del títol "Cap a una exploració pràctica de la diversitat cultural" i els grups encarregats de dinamitzar-los assistiran prèviament a una tutoria grupal.

MÒDUL 2 (16h): El procés de salut-malaltia i els sistemes mèdics -Les dimensions culturals de la malaltia: "disease", "illness" i "sickness". -Etiologia i terapèutica I: Models explicatius i models d'atenció. -Etiologia i terapèutica II: Els itineraris terapèutics. -Etiologia i terapèutica III: El model biomèdic. -Etiologia i terapèutica IV: Medicina popular, folkmedicina i etnomedicina. -Eficàcia simbòlica, psiconeuroimmunologia i Epigenètica: cap a un model explicatiu d'integració. Objectius: Comprendre amb major profunditat la influència de la societat i la cultura en el procés de salut-malaltia. Identificar els trets estructurals d'un sistema mèdic i reconèixer la diversitat existent a nivell etiològic, diagnòstic i terapèutic. Conèixer els principals conceptes teòrics formulats des de l'Antropologia de la Salut per a la descripció i anàlisi dels diferents sistemes mèdics. Reconèixer el procés de formació del sistema mèdic occidental i identificar les seves particularitats socioculturals. Metodologia docent i tipologia grupal: El mòdul comptarà amb cinc sessions plenàries de caràcter teòric i dos seminaris sobre casos etnogràfics. Els grups encarregats de dinamitzar-los assistiran prèviament a una tutoria grupal.

MÒDUL 3 (14h): Salut, desigualtat i exclusió social -Desigualtat, pobresa i salut. -L'estructura social de la malaltia -Embodiment -L'antropologia i la Salut Pública: cap a una epidemiologia social -La malaltia com a marcatge social: malaltia, estigma i exclusió social Objectius: Enfocar el procés de salut-malaltia-atenció des de la perspectiva de l'estructura social. Comprendre la relació entre les desigualtats socials i els indicadors epidemiològics. Explorar les causes i el tractament de les malalties des d'una òptica social i econòmico-política. Conèixer les aportacions de l'epidemiologia social en l'estudi de la salut i les desigualtats. Metodologia docent i tipologia grupal: El mòdul es desenvoluparà a través de 4 sessions plenàries de caràcter teòric, un seminari de lectura i un estudi de cas. Els seminaris s'organitzaran al voltant del títol "La malaltia com a estigma" i els grups encarregats de dinamitzar-los assistiran prèviament a una tutoria grupal.

MÒDUL 4 (14h): Antropologia i infermeria: cap a una antropologia del tenir cura -Cures, societat i cultura. -Aliances entre la Infermeria i l'Antropologia: MF.Collière -M.Leininger i la Infermeria Transcultural. -Immigració i noves demandes en salut. -La competència cultural i la mediació intercultural. Objectius: Vincular el bagatge dels mòduls anteriors amb l'univers específic de la praxis Infermera. Comprendre l'ètica de l'Infermeria des de la dialèctica care-curing. Entendre el potencial universal del paradigma del "tenir cura", valorant la seva necessària adaptabilitat en contextos interculturals. Metodologia docent i tipologia grupal: El mòdul 4 comptarà amb quatre sessions plenàries, i dos seminaris de lectura. Els seminaris s'organitzaran al voltant del títol "(Re)pensar la infermeria des de l'Antropologia" i els grups encarregats de dinamitzar-los assistiran prèviament a una tutoria grupal.

Activitats d'aprenentatge

Tipologia Actividad	ECTS	HORES	Presencialitat
AF1. Classe magistral	1	25	1/25
AF2. Tutories presencials	0,5	13	0.5/13
AF5. Seminaris	0,5	13	0.5/13
AF9. Estudi personal	4	100	4/100

Sistema d'avaluació

El sistema d'avaluació ha estat ideat amb la intenció d'estimular una assimilació progressiva dels objectius d'aprenentatge. Amb la combinació de diferents activitats d'avaluació s'incentivarà l'adquisició de competències formals i reflexives, així com una visió integrada dels continguts i les pràctiques plantejades al llarg del curs. Els criteris d'avaluació de les diferents activitats i les característiques de la prova escrita seran presentats els primers dies de classe i es penjaran a l'aula virtual de l'ESCS a on sempre podran ser consultats per l'alumnat en favor de la claredat i la transparència. La relació entre activitats avaluable, percentatge de puntuació ponderada i competències avaluades queda especificada sota la següent fórmula:

Component A. **SE3:** Treball en grup i conducció d'un seminari de discussió (20%)

Component B. **SE2:** Treballs individuals. Integrats en el sistema d'Avaluació Continuada (30%)

Component C. **SE1:** Exàmen teòric i reflexiu al final del trimestre (50%)

Condicions per promediar: Obtenir una nota igual o superior a 4 a la component A, i **obtenir una nota igual o superior a 5 tant a la component B com a la component C.**

Recursos

Bàsics

Bibliografies

-

Esteban, Mari Luz, comp. (2007) Introducción a la antropología de la salud. Aplicaciones teóricas y prácticas. Bilbao, OSALDE-OP.

- Good, B. (2003), Medicina, racionalidad y experiencia. Una perspectiva antropológica. Edicions Bellaterra, Barcelona, pp.247-297
- Johannisson, K. (2006) Los signos. El médico y el arte de la lectura del cuerpo. Melusina, España.
- Kottak, C. P. (1994). Antropología. Una exploración de la diversidad humana. McGraw Hill, Madrid.
- Laplantine F, (1999), Antropología de la enfermedad. Ediciones del Sol, Buenos Aires.
- Le Breton, D. (1999), Antropología del dolor. Seix Barral, Barcelona.
- Mallart Guimerà, Lluís (1992) Sóc fill dels Evuzok. La vida d'un antropòleg al Camerun. Barcelona, La Campana.
- Martínez Hernández A, (2008), Antropología Médica. Teorías sobre la cultura, el poder y la enfermedad. Anthopos, Barcelona.
- Perdiguero E, Comelles JM^a, eds. (2000) Medicina y Cultura. Estudios entre la antropología y la medicina. Barcelona: Bellaterra.
- SPECTOR, R. (2000c) La enfermería transcultural: pasado, presente y futuro. Cultura de los Cuidados, IV/7-8: 116-127
- Torralba, F. (1998) Antropología del Cuidar. Institut Borja de Bioètica/Fundacion Mapfre Medicina, Barcelona.

Complementaris

Bibliografies

- Benach J, Muntaner C. (2005) Aprender a mirar la salud. Como las desigualdades dañan nuestra salud. Barcelona: Viejo Topo.
- Esteller, Manel (2017): No soy mi ADN, RBA Libros, Barcelona (versión catalana: No soc el meu ADN, La Magrana, Barcelona)
- Helman, Cecil (1994) Culture, Health and Illness. An Introduction for Health Professionals. Londres: Butterworth-Heinemann (Hi han edicions posteriors. Hi ha traducció al portuguès)
- Kleinman, A. (1997) Patients and healers in the context of Culture. University of California Press. Berkeley.
- LEININGER, M. (1995) Transcultural nursing: concepts, theories and practices. McGraw-Hill, Columbus.
- Marmot M. (2004) The Status syndrome. How social standing affects our health and longevity. New York: An Owl Book.
- Winkelman, M. (2009) Culture and Health: Applying Medical Anthropology. San Francisco: Jossey-Bass.